

ZPRAVODAJ

Lékařů bez hranic

Červen 2010

20. ČERVEN – SVĚTOVÝ DEN UPRCHLÍKŮ

© Giorgos Moutafis

Na útěku za lepším životem

Milióny lidí jsou každoročně nuceny opustit své domovy. Ve snaze uniknout ozbrojeným konfliktům, strádání či porušování lidských práv podstupují zdlouhavou a nebezpečnou cestu do Evropy. Jakmile však Evropy dosáhnou, jsou mnozí z nich zadrženi na neúprosně dlouhou dobu v naprosto nevyhovujících podmínkách bez adekvátního pří-

stupu ke zdravotní péči. Mnohým z nich se dostat do Evropy nepodaří nebo jsou zadrženi a posláni zpět do zemí, kde jsou opět vystaveni nebezpečí.

Lékaři bez hranic pomáhají přistěhovalcům a žadatelům o azyl během různých fází jejich cesty.

(Pokračování na 3. str.)

Uvnitř: Svědectví ze záchytných táborů

EDITORIAL

EDITORIAL

Odhaduje se, že na světě je 42 milionů lidí na útěku - ve své vlasti nebo za hranicemi své rodné země. *Lékaři bez hranic* v posledních letech asistují mnohem většímu počtu vnitřních uprchlíků, než kdykoli předtím. Bylo by proto dobré vysvětlit rozdíl mezi uprchlíkem a vnitřním uprchlíkem a poukázat na problémy, kterým vnitřní uprchlíci musí čelit:

Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a pozdější **Protokol týkající se právního postavení uprchlíků** z roku 1967 definují uprchlíka jako osobu, která překročila mezinárodní hranici a ztratila ochranu své vlasti. V rámci mezinárodního práva mají uprchlíci své specifické postavení a práva. Naproti tomu vnitřní uprchlík nemá žádné právní vymezení, obecně je ale charakterizován jako osoba, která

byla nucena odejít nebo uprchnout ze svého domova v důsledku ozbrojeného konfliktu, obecného násilí, porušování lidských práv či přírodní katastrofy, a nepřekročila mezinárodně uznávanou státní hranici. V rámci mezinárodního práva nemá speciální postavení, ale disponuje stejnými právy jako ostatní obyvatelé. Vláda daného státu má povinnost poskytnout těmto osobám ochranu a humanitární pomoc. Realita je však taková, že mnoho vnitřních uprchlíků utíká kvůli vnitřnímu nebo etnickému konfliktu a jejich práva jsou častokrát omezována nebo zcela ignorována.

Poslední údaje ukazují mnohonásobný nárůst vnitřních uprchlíků v porovnání s počtem uprchlíků. Také průměrná délka pobytu v uprchlických táborech stoupla na 17 let oproti 9 letům v roce 1990. Ačkoli **Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)** vyčlenil v posledních letech větší výdaje na podporu této ohrožené populace, pomoc se dostane pouze části z nich.

Nedostatečná ochrana a pomoc, které se vnitřním uprchlíkům dostává, vede *Lékaře bez hranic* a jiné organizace ke snaze zmírnit jejich utrpení. *Lékaři bez hranic* nerozlišují mezi těmito dvěma skupinami a poskytují pomoc komukoli bez ohledu na rasu, vyznání či politickou příslušnost. Principy neutrality a nestrannosti spolu s respektováním práva na humanitární pomoc a lékařské etiky nás nutí pokračovat v poskytování pomoci těm, kteří ji potřebují. Pouze díky štědré podpoře našich dárců a dobrovolníků jsme schopni takto pomáhat a proto Vám všem touto cestou děkuji.

**Projekty Lékařů bez hranic můžete podpořit ve veřejné sbírce na účtu:
210 10 50 700 / 2700**

Obsah

Na útěku za lepším životem
Příliš vysoká cena za svobodu – svědectví uprchlíků
Na útěku
Život migrantů a uprchlíků v Jihoafrické republice
Fotogalerie

str. 1 a 3
str. 3 a 4
str. 5
str. 6
str. 7

NA ÚTĚKU ZA LEPŠÍM ŽIVOTEM

(Pokračování z 1. str.) V jejich rodných zemích pomáhají zmírnit dopady násilností a strádání na lidské zdraví a v cílových evropských zemích poskytují týmy *Lékařů bez hranic* zdravotnickou a psychologickou péči těm, kteří cestu přežili. Mnozí přistěhovalci a žadatelé o azyl za sebou mají nebezpečný přesun přes poušť či moře, stali se oběťmi násilí a zneužívání nebo byli vězněni a vykořisťováni převaděči a překupníky. Stoupá počet nezletilých a žen, mnohdy těhotných, kteří se vydávají na cestu sami.

Na ty, kterým se podaří do Evropy dostat, však často nečeká lepší budoucnost. Díky stále se zpřísňující imigrační politice Evropské unie jsou imigranti často na dlouhou dobu zadržováni v otřesných podmínkách. Přestože má tento pobyt silný dopad

na jejich fyzické i psychické zdraví, je přístup ke zdravotní péči velmi omezený a psychologická pomoc mnohdy zcela chybí. Týmy *Lékařů bez hranic*, které působí v záchytných zařízeních pro nelegální přistěhovalce a žadatele o azyl v Řecku a na Maltě, zaznamenaly vysoký výskyt depresí, úzkostných a posttraumatických stresových poruch.

Po propuštění jsou vyhlídky pro mnohé bezútěšné a přístup ke zdravotní péči je nadále problematický. I v případech dostupné zdravotní péče brání imigrantům jazyková bariéra, nedostatek informací a strach z vyhoštění pomoc skutečně vyhledat.

Lékaři bez hranic vedou projekty v Maroku, Řecku, Maltě, Itálii a Francii, kde poskytují uprchlíkům zdravotnickou a psychologickou pomoc.

PŘÍLIŠ VYSOKÁ CENA ZA SVOBODU – SVĚDECTVÍ UPRCHLÍKŮ

Brzy ráno 27. října 2009 se 60 metrů od pobřeží Korakas na severovýchodě ostrova Lesbos potopil člun s převaděčem a devatenácti afghánskými uprchlíky. Lodka narazila na skalisko a začala se potápět. Nikdo z pasažérů neměl záchranou vestu a většina neuměla plavat. Dva rybáři zaslechli jejich volání o pomoc a přivolali pobřežní policii.

Ten den utonulo 10 osob: pětičlenná rodina, dvě ženy a tři děti. Nešťestí přežili dvě nezletilé děti, které přišli o rodinu, čtyři mladí muži a pár s osmiměsíčním dítětem. Po záchrané operaci byli přivoláni *Lékaři bez hranic*, aby poskytli zachráněným psychologickou pomoc. Tým *Lékařů bez hranic* s nimi strávil tři dny. Dva zachránění muži vyprávěli o útrapách ve své rodné zemi, riskantní cestě do Evropy a traumatických zážitcích z této tragické nehody:

„Otec zemřel, když mi byly čtyři roky. Matka se vdala za jiného muže, který mě a mého bratra nechtěl. Vzal si nás k sobě náš strýc a žili jsme s ním v jiné vesnici, asi hodinu a půl cesty od Mazáre Šaríf. Před několika měsíci strýc zemřel a my jsme se s bratrem rozhodli odejít, protože bez jeho ochrany jsme nebyli v bezpečí.

Podařilo se nám dostat přes Írán do Turecka, ale po čtyřiceti dnech jsme byli zadrženi a posláni leta-

dlem zpět do Afghánistánu. Za několik týdnů jsem se do Íránu vrátil a musel jsem 4 měsíce pracovat pro převaděče, abych si vydělal na cestu. Předtím mě ale nechali 10 dní zavřeného v nějakém domě pouze o vodě a chlebu. Tam to bylo hodně zlé. Kdo odporoval, dostal bičem. Dlouhou dobu tam drželi chlapce z Kandaháru. Jeho bratr měl pracovat, aby převaděči zaplatil, ale zemřel při pracovní nehodě.

(Pokračování na 4. str.)

© Michela Taeggi/ Nazca Pictures

© Giorgos Moutafis

(Pokračování z 3. str.) Po čtyřech měsících mě převzeli do Turecka. Čtyřicet dní jsem byl zamčený ve sklepě v Istanbulu. Čtyřicet dní jsem nespátřil slunce. Převaděči požadovali víc peněz a vyhrožovali, že pokud nepřiplatím, nechají mě tam napořád. Dokázali člověka opravdu vyděsit. Pořád nám vyhrožovali zabitím. Jednou mě praštili do ruky a do hlavy kusem dřeva. Dva týdny jsem s rukou nemohl hýbat. Můj bratranec jim nakonec zaplatil, takže mě po čtyřiceti dnech ze sklepa pustili. V domě jsem potom viděl rodiny, se kterými jsme se plavili na lodi.

Jednou nás naložili do dodávky, ale na cestě nás zastavila policie. Zadrželi nás na deset dní, potom nás propustili a převaděči nás zase našli. Na několik dní nás umístili do hotelu a pak nás autem odvezli do Izmiru. Neměl jsem žádné peníze a lidé, kteří cestovali se mnou, za mě platili jídlo. Byli moc hodní.

Z Turecka jsme odpluli malou lodí kolem páté ráno. Matka čtrnáctiletého chlapce říkala něco turecky. Měla strach a nechtěla do člunu nastoupit. Převaděči ji ale donutili.

Když byl člun u pobřeží, pokusil se převaděč dostat ještě blíže ke břehu, ale narazili jsme na skálu. Do člunu se začalo valit velké množství vody a ztěžkl. Potom se převaděč pokusil dostat ke břehu z druhé strany. Spodní část člunu se ponořila, přední část se vymrštila nahoru a všichni jsme spadli do vody. Jakmile jsem spadl do vody, začal jsem klesat ke dnu. Narazil jsem nohama na skálu a vši silou jsem se odrazil. Dostal jsem se na hladinu a chytil se skaliska. Držel jsem se pevně. Všichni volali o pomoc. Potom někdo zakřičel a hodil mi záchranou vestu. Byl to nějaký starý rybář. Hodil ještě jednu ves-

tu, kterou chytil někdo jiný. Kdyby mu to trvalo jen o trochu déle, taky bych se utopil.“

Afghánský chlapec, 17 let

„Náš život v Afghánistánu byl hodně složitý. Otec zemřel, když mi bylo šest let. Nemám žádnou rodinu - žádné bratry, ani sestry. Pracoval jsem v Kábulu, kde jsem opravoval auta, ale bylo to dost náročné. Odešel jsem s manželkou a dítětem do Íránu. Odtud nás odvezli dodávkou do Istanbulu. Ve voze jsme se ukrývali 36 hodin. Převaděči dali našemu dítěti sirup, po kterém spalo celou cestu, aby nebrečelo a policisté nás neslyšeli.

Ti převaděči nejsou lidé. Chovají se hrozně. Zaplatili jsme tolik peněz, ale na člunu nám nedali záchrané vesty. Když jsme na loď nastoupili, ani nás nenapadlo o ně poprosit. Zpočátku bylo pěkné počasí.

© Nondas Paschos

Po padesáti minutách jsme byli v Řecku. Tam začaly velké vlny. Převaděč nemohl najít vhodné místo, kudy se dostat blíž ke břehu, potom jsme narazili na skálu a loď se potopila. Všichni spadli do vody. Jednou rukou jsem držel ženu a druhou jsem držel dceru co nejvýš nad vodou. Tříkrát spadla do vody, ale vždy se mi ji podařilo chytil. Potom jsem si všiml rybářské lodi asi sto metrů od nás. Křičel jsem a ruku s dcerou jsem zvedl ještě výš. Jakmile rybář spatřil dítě, skočil do vody. Vzal nás na palubu. Dcera nemohla dýchat, tak ji v nemocnici napojili na kyslík.

Chceme se dostat někam do Evropy, kde bude mít dcera naději na lepší budoucnost.“

Afghánský muž, 35 let

NA ÚTĚKU

Kdo je uprchlík?

Za uprchlíky považujeme osoby, které překročily státní hranici, aby našly útočiště v jiné zemi. Nachází se mimo svou vlast a mají oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních, z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů. Jsou neschopni přijmout, nebo vzhledem k výše uvedeným obavám, odmítají ochranu své vlasti...“ (**Úmluva o právním postavení uprchlíků**)

Kdo je vnitřní uprchlík?

Pojem „vnitřní uprchlík“ se používá pro člověka rovněž uprchlého ze svého domova, avšak stále se zdržujícího ve své zemi. Dvě třetiny všech lidí, kteří byli donuceni opustit své domovy, patří do této skupiny. Lidé na útěku ve vlastní zemi mají méně práv než uprchlíci za hranicemi své země, kteří jsou chráněni mezinárodním právem. Životní podmínky, ohrožení násilím a zranitelnost vůči nemocem jsou však stejné jako u uprchlíků.

Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951)

Úmluva definuje pojem „uprchlík“ a vymezuje jeho postavení v rámci mezinárodního práva. Definuje základní práva uprchlíků, jako svobodu vyznání a volného pohybu, právo na práci, vzdělání, státní podporu a sociální zabezpečení, právo na cestovní doklady a zejména pak právo nebýt nucen k návratu do zemí, kde se mohou obávat pronásledování.

Úmluva byla ratifikována 142 státy a původně se vztahovala pouze na uprchlíky z druhé světové války. Protokol týkající se právního postavení uprchlíků (1967) zrušil územní omezení platnosti Úmluvy a změnil ji tak v opravdu univerzální nástroj mezinárodního práva, z kterého mohou těžit uprchlíci kdekoli ve světě.

Vysídlené osoby ve světě v číslech:

Vysídlené osoby celkem:	42 mil.
Uprchlíci:	16 mil.
Vnitřní uprchlíci:	26 mil.

Země s nejvyšším počtem uprchlíků:

Palestina	4,6 mil.
Afghánistán	3,1 mil.
Irák	2,3 mil.
Kolumbie	552 tis.
Súdán	523 tis.
Somálsko	457 tis.

Země s nejvyšším počtem vnitřních uprchlíků:

Súdán	5,8 mil.
Kolumbie	4 mil.
Irák	2,5 mil.
DRK	1,4 mil.
Uganda	1,3 mil.
Somálsko	1 mil.

LÉKAŘI BEZ HRANIC V ČR

V průběhu května a června byl na obrazovkách České televize vysílán spot *Lékařů bez hranic* s názvem „Tričko“. Ti, kteří neměli možnost jej v tomto období shlédnout na ČT, se mohou na spot podívat na našem webu: www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/vid/2010/msf_tshirt.php.

Počet fanoušků *Lékařů bez hranic* na Facebooku přesáhl číslo 2000! Děkujeme všem, kteří fandí naší práci. Pokud jste nás ještě nenašli a chcete se k nám přidat, hledejte nás pod jmény: Facebook: Lékaři bez hranic / Médecins Sans Frontières (MSF)
Twitter: MSF_czech

Lékaři bez hranic v ČR připravili a zveřejnili svou první výroční zprávu (2008-2009). Dozvíte se z ní mimo jiné, které projekty byly podpořeny z darů českých dárců, kolik kolegů z ČR a SR vyjelo na misi a na jakých osvětových aktivitách jste nás mohli potkat. Výroční zpráva je ke stažení (ve formátu pdf) na našem webu: www.lekari-bez-hranic.cz/cz/publikace/vyrocní_zpravy.php.

ŽIVOT MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ V JIHOAFRICKÉ REPUBLICE

Migranti a uprchlíci, kteří přicházejí do Jihoafrické republiky a žijí zde na pokraji společnosti, musí každý den čelit kruté realitě.

V červnu 2009 vydali *Lékaři bez hranic* zprávu „**No Refuge, Access Denied**“, která upozorňuje na vážnou situaci zimbabwských migrantů utíkajících do Jihoafrické republiky. Při přechodu přes hranice riskují své životy, stávají se oběťmi násilí ze strany gangů a v zemi pak žijí ve velmi špatných životních podmínkách a bez přístupu ke zdravotní péči.

Rok poté je však situace i nadále zoufalá a životní podmínky uprchlíků a migrantů v Jihoafrické republice zůstávají nejisté a riskantní. Lidé nemají střechu nad hlavou a chybí jim pocit bezpečí. Mnoho z nich žije v otřesných podmínkách v opuštěných budovách a kvůli svému postavení musí čelit sexuálnímu násilí, obtěžování ze strany policie či xenofobním útokům. Přitom získat legální statut v této zemi je často velice obtížné, ne-li nemožné.

Lékaři bez hranic vedou od roku 2007 v Jihoafrické republice dva projekty zdravotnické pomoci pro migranty a uprchlíky. Ve svých klinikách v Musině

u hranic se Zimbabwe a v Johannesburgu poskytují základní zdravotní péči, psychologickou podporu a v případě závažnějších případů, jako je například HIV/AIDS a tuberkulóza, převážejí pacienty do specializovaných nemocnic či jiných zařízení. V Musině provozují *Lékaři bez hranic* také mobilní kliniky a poskytují zdravotní péči u farem, kde pracuje mnoho migrantů.

Lékaři bez hranic jsou znepokojeni životní situací mnoha tisíců migrantů a uprchlíků. Lidé by měli být obeznámeni s možným nebezpečím sexuálního násilí, které jim hrozí během cesty na zimbabwských hranicích. Měl by jim být také umožněn legální vstup do země, aby nebyli nuceni překračovat hranici mimo přechody a vystavovat se tak nebezpečí. V zemi je pak důležité poskytnout těmto lidem přístřeší a přístup k základní zdravotní péči.

Celý dokument „**No Refuge, Access denied**“ je ke stažení také na webu *Lékařů bez hranic*:

www.lekari-bez-hranic.cz/cz/publikace/reports.php (pdf, v angličtině).

FOTOGALERIE

© Christian Sinibaldi

Ghanský imigrant žije v opuštěné továrně v Kalábrii na jihu Itálie. Přišel sem kvůli práci sběrače pomerančů. Před několika měsíci měl však v Naples autonehodu, kvůli které nyní nemůže pracovat. Každý rok přicházejí do Kalábie stovky imigrantů za sezónní prací na farmách. Mnoho z nich žije ve velice špatných podmínkách, které často nesplňují ani minimální standardy běžné v uprchlických táborech ve válečných zónách.

© Julie Rémy

V listopadu 2007 opustila tato 19-letá žena Somálsko a absolvovala dlouhou cestu přes Etiopii, Súdán, Lybii a Středozemní moře, aby se spolu se svým novorozenečným dítětem dostala na Maltu. Nyní čeká své druhé dítě. „Když jsem přijela na Maltu, strávili jsme 13 dní v záchytném táboře. Můj manžel odešel ze Somálska již dříve a také byl na nějaký čas zadržován. Nyní žijeme pohromadě a sdílíme pokoj s další rodinou. V Somálsku to bylo mnohem lepší než tady. V Somálsku jsme byli šťastní, ale neměli jsme mír. Zde máme mír, ale nic jiného.“

© Christian Sinibaldi

Lékaři bez hranic působí v italské Lampeduse od roku 2003. Přímo v přístavu, ihned poté, co se migranti vylodí, poskytují první pomoc a provádí triáž. V posledních třech letech sem připlulo na téměř 700 lodích více než 50 000 lidí. Mnoho jich připlouvá z Libye, na lodi stráví 2-4 dny. Lampedusa je poslední etapou jejich cesty, která trvá někdy i několik let. Po vylodění jsou imigranti identifikováni policií a několik dnů drženi v centru první pomoci. Poté jsou odkázáni do jiného centra, kde mohou zůstat déle a kde se rozhodne o jejich budoucnosti.

© Anna Surinyach

Lékaři bez hranic pracují v Maroku od roku 2000 a poskytují zde zdravotnickou a humanitární pomoc migrantům ze subsaharské Afriky a bojují za jejich lepší přístup ke zdravotní péči a respektování jejich důstojnosti. Maroko je pro většinu migrantů tranzitní zemí na cestě do Evropy. Mnoho z nich však na prahu Evropy, jak se Maroku říká, uvízne a nemá možnost pokračovat v cestě ani se vrátit domů. Zesílení pohraničních kontrol v posledních letech situaci jenom zhoršilo.

42 milionů lidí na útěku před hladem, válkami či přírodními katastrofami

© Ton Koene

Lékaři bez hranic pomáhají trpícím a nemocným. Poskytujeme odbornou zdravotní péči, psychologickou pomoc, pitnou vodu a nezbytné životní potřeby. Léčíme při epidemiích, očkujeme, v nemocnicích i v mobilních klinikách, v uprchlických táborech i ve vzdálených oblastech, kam se jinak žádná pomoc nedostane. Každoročně pomáháme milionům lidí ve více než 60 zemích světa.

Pomozte nám zachránit více lidských životů!

Staňte se pravidelným dárcem Lékařů bez hranic.

Více na www.lekari-bez-hranic.cz/pravidelne_dary či na tel. 257 090 150.

Děkujeme Vám!

1999:
Nobelova cena za mír

Zpravodaj Lékařů bez hranic - informační servis pro dárcy a příznivce.

Vydavatel a redakce: Lékaři bez hranic - Médecins Sans Frontières in Czech Republic, o.p.s.

Kontakt: Vlašská 332/28, 118 00 Praha 1, tel: 257 090 150, fax: 257 090 155, e-mail: office@lekari-bez-hranic.cz.

Grafika: WTL Group, a.s. (formou sponzorské podpory).